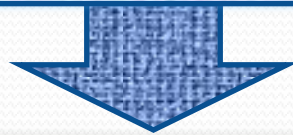

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عنوان تحقیق:
روش تحقیق تاریخی

نام استاد: دکتر صلاحی
نام دانشجو: مجید عشریه

مقدمه

✓ تنوع موضوعات و مسائل اجتماعی موجب شده است محققان روشهای متعدد و با کاهش خطای بیشتری را تجربه کنند به همین سبب روشهای مختلفی بوجود آمده که هر یک در نوعی از تحقیقات کاربرد دارند.

تعریف تحقیق

✓ تلاشی منظم و سازمان یافته برای ارائه راه حل یک مسئله خاص.

✓ تحقیق را می توان تلاشی منظم و سازمان یافته برای مساله ای خاص که به یک راه حل نیاز دارد ، توصیف کرد.

تعریف تحقیق تاریخی

✓ عبارت است از بازسازی گذشته به منظور حل یک مسئله یا آزمون یک فرضیه.

✓ پژوهش تاریخی از نظر دقت اجرا یکی از دشوارترین انواع پژوهش است.

۱. تاریخ را بیان یک نقشه یا هدف می داند.

۲. تمدن را به مثابه موجود زنده ای می داند که از یک طرف مقهور تکامل و فعالیت جبری است و از طرف دیگر تحت تاثیر عمر خویش است.

۳. دیدگاه انسانی از تاریخ دارد، انسان را مسئول سرنوشت خویش و جهانی که در آن زندگی می کند، می داند.

فلسفه های تاریخ
را می توان در سه
طبقه قرار داد:

اهداف
پژوهش
تاریخی

۱. هدف مقدماتی اجرای پژوهش تاریخی به دست آوردن دیدگاه روشنی از زمان حال است. هر پدیده ای دارای تاریخ است.

۲. اطلاع از آن چیزی است که در گذشته اتفاق افتاده است. به عبارت دیگر کشف واقعیتهای تاریخی همراه با تمایلات و آرزوهای مورخ است.

✓ استیفن ایساک به نقل از بورگ هدف، ویژگیها و مراحل پژوهش تاریخی را اینطور تعریف میکند:

✓ هدف، بازسازی گذشته به صورت منظم و عینی از طریق جمع آوری اطلاعات، ارزشیابی و تلفیق منابع به منظور برقراری حقایق و رسیدن به نتایجی که اغلب در رابطه با آزمودن فرضیه ای است. مثال : مطالعه منشا تمرینات گروهی در وزارت اقتصاد به منظور درک این روش در گذشته و حال.

پژوهش تاریخی را می توان بر
اساس ملاکهای زیر طبقه بندی کرد

۳. تکنیک

۱. روش

۲. موضوع

۱. روش

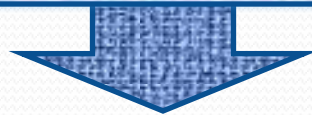
✓ روشی که کارل مارکس برای طبقه بندی منابع به منظور حمایت از مفهوم سوسیالیزم به کار برد.

۲. موضوع

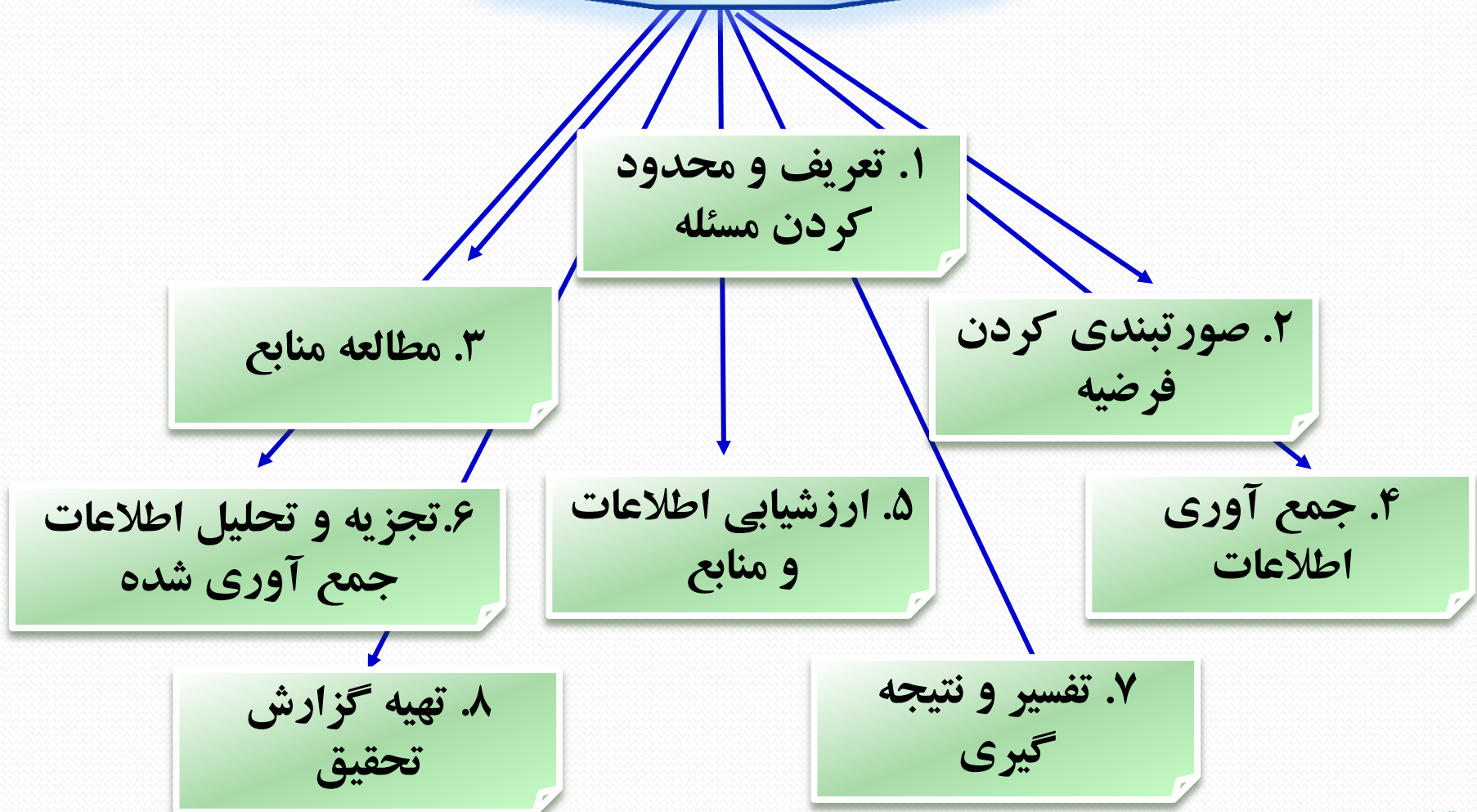
✓ تهیه و تنظیم زندگینامه بزرگان علمی، مذهبی، تهیه شناسنامه
برای یک شهر و ...

۳. تکنیک

✓ به این معنی که پژوهش تاریخی متکی بر اسناد یا آثار و ابنیه.

مراحل پژوهش تاریخی

۱. منابع مکتوب

۲. منابع شفاهی

۳. منابع تصویری

۴. منابع ساختمانی

۵. منابع مادی و ابزاری

۶. اسناد الکترونیکی

تعدادی از منابع مورد
استفاده در تحقیق
تاریخی:

۱. منابع مکتوب

✓ مدارکی که به صورت کتبی نوشته شده اند و در رابطه مستقیم با پدیده و واقعه مورد مطالعه قرار دارند مانند: کتابها، فرمانها، شجره نامه ها، سفرنامه ها، قراردادهای و ... که عمدتاً خود فرد یا ناظر یا کاتب حاضر آنها را به رشته تحریر درآورده است.

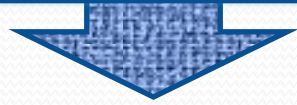
۲. منابع شفاهی

✓ اسنادی که در خاطرات مردم قرار دارند و از حافظه ها گرفته می شوند مانند : ضرب المثله، خاطره ها، سخنرانیها، مصاحبه ها، شعر و ...

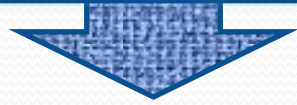

۳. منابع تصویری

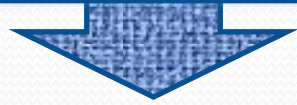
✓ این منابع در دوره های اخیر و پس از اختراع دستگاههای
تصویربرداری (عکس و فیلم) توسعه یافته است مانند : تابلوهای
نقاشی، عکسها، انواع فیلم، نقشه ها، نمودارها و ...

۴. منابع ساختمانی

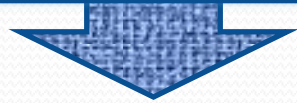
✓ بناهایی هستند که در دوره های تاریخی ساخته شده و هنوز به صورت آثار باستانی باقی مانده اند و حاوی اطلاعات خوبی از ویژگیهای دوره تاریخی احداث بنا هستند مانند: ساختمانها، کاخها، پلها، جاده ها، کنده کاریها، مقبره ها، کاروانسراها و ...

۵. منابع مادی و ابزاری

✓ اجسامی هستند که از دوره های تاریخی باقی مانده اند و باستانشناسان با تجزیه و تحلیل آنها می توانند ویژگیهای زمان مربوط را تصویرسازی کنند و منبع خوبی برای مطالعات تاریخی فراهم آورند مانند : سلاحها، ظروف، ابزار کار کشاورزی، سکه ها و ...

۶. اسناد الکترونیکی

✓ این اسناد سابقه طولانی ندارند ولی از منابع تحقیق تاریخی هستند که برای آینده ارزش پیدا می کنند مانند : حافظه رایانه ها، دیسکها، میکروفیلم، جعبه های اطلاعاتی و ...

غالباً به صورت نوشتاری
هستند.

غیرمکتوب هستند (آثار
باستانی یا زمین شناسی).

۱. اسناد

۲. آثار و
ابنیه

منابع در پژوهش
تاریخی به دو دسته
تقسیم می شوند :

منابع دست اول و دوم

۱. منابع دست اول

توسط شاهد واقعی حادثه ارائه شده است و ممکن است به شکل کتبی، شفاهی، تصویری، مادی و مانند آن مشاهده شوند و بدیهی است که همیشه امکان دسترسی به آن وجود ندارد.

۲. منابع دست دوم

از طریق واسطه به پژوهشگر رسیده است که ممکن است به صورت نقل قولهای مستقیم یا غیر مستقیم یا به صورت کتبی و شفاهی، چند دست بگردند و از سندی به سند دیگر انتقال یابند.

✓ پژوهشگران تلاش دارند تا حد امکان از منابع دست اول استفاده کنند و از منابع دست دوم به عنوان فرضیه هایی برای پر کردن شکاف موجود بین فرضیه های دست اول استفاده شود.

منابع تاریخی اعم از دست اول یا دوم
بایستی با عنایت به دو ملاک اعتبار درونی
و بیرونی مورد ارزشیابی قرار گیرند

اعتبار درونی و
بیرونی منابع:

اعتبار بیرونی منابع

✓ سندیت مدرک یا اثر مورد ارزشیابی قرار می گیرد. یعنی اینکه آیا سند مربوط به واقعه است یا خیر ؟ آیا احتمال جعلی بودن وجود دارد یا نه ؟

✓ مثلاً امضا و مهر، تاریخ، نوع خط، نوع جوهر، و نوع کاغذ و ... را با سایر اطلاعات مربوط به شخص، واقعه یا تکنولوژی دوره مربوط به سند مقایسه نماید

✓ (به طور کلی صحت ارتباط سند با موضوع مورد مطالعه)

اعتبار درونی منابع

✓ پژوهشگر به ارزشیابی انگیزه، تمایلات و محدودیتهای صاحب منابع و درستی اطلاعات و ارزیابی محتوای مطالب می پردازد.

✓ امروزه برای اطمینان از صحت سند و منبع تاریخی مثل اوراق، طومارها و ابزار از نظر تعلق به دوره تاریخی مورد نظر با استفاده از تشعشعات کربن ۱۴ مورد آزمایش قرار می گیرد یا از رایانه برای اطمینان از صحت آن استفاده می کنند.

اعتبار درونی منابع

- ✓ سرانجام پس از بررسی اعتبارهای بیرونی و درونی، پژوهشگر تاریخی اقدام به تفسیر حقایق تاریخی می کند. در این مرحله او باید به محدودیت اطلاعات خود آگاه باشد و به علت کامل نبودن منابع و دشواری بررسی اعتبار از قدرت خلاقیت خود استفاده کند.
- ✓ در تفسیر منابع، پژوهشگر نباید اطلاعات مربوط به فرهنگهای مختلف را با توجه به ملاکهای شخصی خود تفسیر کند.
- ✓ تهیه و نوشتن گزارش پژوهشی آخرین فعالیتی است که پژوهشگر رسالت انجام آن را دارد. بدین وسیله که پژوهشگر یافته های خود را به اطلاع عموم مردم می رساند.

ضعف های
ارزش تحقیقات
تاریخی:

۱. محقق در صحنه حضور ندارد و نمی تواند متغیرها را شناسایی و کنترل نماید.

۲. امکان تهیه مدارک کافی برایش وجود ندارد و برای به نتیجه رساندن تحقیق ناچار است به حدس و گمان و تفسیر شخصی متوسل شود.

۳. بعضی از منابع کسب اطلاع مانند نقل قولهای سینه به سینه سندیت و اعتبار ندارد.

منابع مورد استفاده در این تحقیق :

۱. روشهای تحقیق در روان شناسی و علوم تربیتی (دکتر علی دلاور)

۲. مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی (دکتر محمد رضا حافظ نیا)

۳. جزوه استاد معدنچی

مقبره کوروش بزرگ
پدر معنوی ایران زمین

میدان ساعت ساری

خیابان حافظ ۱۳۲۶

خیابان حافظ تهران سال ۱۳۲۶